

Till årsstämman Stockholms Hamn AB
Organisationsnummer 556008-1647

Till fullmäktige i Stockholms stad för kännedom

Granskningsrapport 2021

Jag, av fullmäktige i Stockholms stad utsedd lekmannarevisor, har granskat Stockholms Hamn AB:s verksamhet under 2021.

Granskningen har utförts av sakkunniga som biträder lekmannarevisorn.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorns ansvar är att granska verksamhet och intern kontroll samt pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. En sammanfattande redogörelse för den utförda granskningen har redovisats i en särskild årsrapport som har överlämnats till bolagets styrelse.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet och kommunens revisionsreglemente samt utifrån bolagsordning och fastställda ägardirektiv. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för min bedömning.

Jag bedömer sammantaget att utifrån de förutsättningar bolaget haft har verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt. När det gäller ekonomin kan konstateras att bolaget inte uppnår kommunfullmäktiges resultatkrav. Pandemins negativa effekter på intäkter och resultat har dock samtidigt minskats genom de åtgärder bolaget vidtagit.

Jag bedömer att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Stockholm den 23 februari 2022

Bengt Hansson
Av kommunfullmäktige i Stockholms stad
utsedd lekmannarevisor

Årsrapport 2021

Stockholms Hamn AB

Rapport från
Stadsrevisionen
Nr 39, 2022

Dnr: RVK 2022/41

Den kommunala revisionen är kommunfullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivits i nämnder och bolag. Stadsrevisionen i Stockholm stad granskar nämnders och styrelser ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna, lekmannarevisorerna och revisionskontoret.

I årsrapporter för nämnder och bolagsstyrelser sammanfattar stadsrevisionen det gångna årets granskningar och bedömningar av verksamheten. Granskningar som genomförs under året kan också publiceras som revisionsrapporter.

Publikationerna finns på stadsrevisionens hemsida, start.stockholm/revision. De kan också beställas från revisionskontoret, revision.rvk@stockholm.se.

Till

Stockholms Hamn AB

Årsrapport 2021

Lekmannarevisorn har avslutat revisionen av Stockholms Hamn ABs verksamhet under 2021.

Härmed överlämnas bifogad årsrapport till Stockholms Hamn ABs styrelse för yttrande senast den 30 juni 2022.

Bengt Hansson
Lekmannarevisor

Sammanfattning

I denna rapport redovisas resultat och bedömningar utifrån revisionskontorets granskningar.

Verksamhet och ekonomi

Bolagets verksamhetsmässiga resultat bedöms i allt väsentligt vara förenligt med de mål som fullmäktige fastställt. Pandemin har haft fortsatt stor effekt på bolagets verksamhet och ekonomi. Årets resultat påverkas också av effekter från avyttringar och överlåtelser av tillgångar. Utifrån de förutsättningar bolaget haft har verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt samt i enlighet med gällande regler och beslut för verksamheten. När det gäller ekonomiskt resultat kan revisionskontoret konstatera att bolaget inte uppnår kommunfullmäktiges resultatkrav, i huvudsak beroende på att bolaget fått ansvar för saneringskostnaderna gällande mark som överlåtits.

Intern kontroll

Den samlade bedömningen är att bolagets styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten har varit tillräcklig. Arbetet med den interna kontrollen är en integrerad del i styrning och uppföljning. Vidare finns systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner.

Under året har revisionskontoret genomfört granskningar av bolagets avtalsförvaltning och av bolagets följsamhet till dataskyddsförordningen. Granskningarna visar att det finns ett behov att utveckla bolagets systematiska uppföljning och kontroll av ingångna avtal samt att bolagets arbete för att efterleva dataskyddsförordningen behöver utvecklas.

Uppföljning av tidigare års granskningar

Bolaget har vidtagit åtgärder utifrån revisionens rekommendationer i föregående års granskningar. Samtliga tidigare rekommendationer bedöms vara åtgärdade

Innehåll

1	Årets granskning	1
2	Verksamhet och ekonomi	2
2.1	Verksamhetsmässigt resultat.....	2
2.2	Ekonomiskt resultat	4
2.2.1	<i>Finansiellt resultat</i>	4
2.2.2	<i>Investeringar</i>	6
3	Intern kontroll.....	7
3.1	Bolagets arbete med intern kontroll.....	7
3.2	Avtalsförvaltning.....	9
3.3	Bolagets följsamhet till dataskyddsförordningen	10
4	Uppföljning av tidigare års granskning	13
	Bilaga 1 – Uppföljning av lämnade rekommendationer	14
	Bilaga 2 – Bedömningskriterier	16

1 Årets granskning

Årligen prövar lekmannarevisorn om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Den årliga revisionen omfattar granskningar och bedömningar inom följande områden:

- Verksamhet och ekonomi
- Intern kontroll

Revisionen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen, andra tillämpliga lagar, reglementet för stadsrevisionen, god revisionsordning i kommunal verksamhet och utifrån bolagsordning samt fastställda ägardirektiv. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning av bolagets verksamhet. Kriterier för bedömning redovisas i bilaga 2.

I rapporten redovisas resultat och bedömningar utifrån revisionsårets granskningar. En uppföljning av hur bolaget har beaktat rekommendationer i tidigare års granskning redovisas översiktligt i rapporten och mer detaljerat i bilaga 1.

Lekmannarevisor för bolaget är Bengt Hansson och suppleant är Carolina Gomez Lagerlöf. I granskningen har lekmannarevisorn biträttats av revisionskontoret. Granskningen har genomförts av granskningsansvarig Annika Morawetz m.fl. vid revisionskontoret. Parallellt med lekmannarevisionen har revision utförts enligt ABL 9 kap. under ledning av auktoriserad revisor Mikael Sjölander vid EY.

Lekmannarevisorn granskar om bolaget sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Räkenskaperna granskas av den auktoriserade revisorn. Bolagets interna kontroll granskas både av lekmannarevisorn och av den auktoriserade revisorn. Under granskningsåret har planering, information och samverkan skett mellan lekmannarevisorn och den auktoriserade revisorn.

Årsrapporten har faktakontrollerats av bolaget.

2 Verksamhet och ekonomi

I detta avsnitt redovisas granskning av om bolagets resultat är förenligt med kommunfullmäktiges mål och ägardirektiv samt följt de beslut, riktlinjer, lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för bolaget.

2.1 Verksamhetsmässigt resultat

Revisionskontoret konstaterar att bolagets verksamhetsmässiga resultat för 2022 i allt väsentligt är förenligt med de mål som fullmäktige fastställt. Pandemin har haft fortsatt stor effekt på bolagets verksamhet och ekonomi. Årets resultat påverkas också av effekter från avyttringar och överlåtelser av tillgångar. Utifrån de förutsättningar bolaget haft har verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt samt i enlighet med gällande regler och beslut för verksamheten. När det gäller ekonomin kan revisionskontoret konstatera att bolaget inte uppnår kommunfullmäktiges resultatkrav, i huvudsak beroende på att bolaget fått ansvar för saneringskostnaderna gällande mark som överlåtits till annan. Pandemins negativa effekter på intäkter och resultat har dock samtidigt minskats genom de åtgärder bolaget vidtagit. Bedömningen grundas på granskning av bolagets redovisning av måluppfyllelse samt på övriga granskningar som genomförts under året.

Bolaget har redovisat resultat av beslutade mål och uppföljning av samtliga ägardirektiv i bolagets rapportering. Redovisningen ger rimliga förutsättningar för att bedöma måluppfyllelse. Liksom föregående år noteras att uppföljningen skulle underlättas av mätbara och tidsbestämda delmål och utfallsmått, där det är möjligt att formulera sådana. Idag följs målen i stor utsträckning genom angivna aktiviteter. Revisionskontoret noterar att ett arbete pågår med att fortsätta utveckla mätbara mål inom exempelvis miljöområdet.

I bolagets rapportering redovisar bolaget att det bidrar till att uppfylla fullmäktiges tre inriktningsmål. Bolaget bedömer att åtta av kommunfullmäktiges nio verksamhetsmål som berör bolaget har uppfyllts. Utfallet innebär en förbättring jämfört med föregående år då fullmäktiges inriktningsmål ”Ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden” endast uppnåddes delvis.

Verksamhetsmålet ”I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort” redovisas som delvis uppfyllt. Anledningen är att bolaget redovisar att de inte helt nått målnivån för fullmäktiges två indikatorer avseende feriearbetande.

Revisionskontoret konstaterar dock att bolaget ställt platser till förfogande enligt målnivån för året, men att platserna inte lyckats tillsättas av mottagarna. Med beaktande av det uppfylls den ena av indikatorerna.

Revisionskontoret konstaterar att bolagets inte uppnår fullmäktiges mål om budget i balans. Resultat efter finansnetto avviker väsentligt från fullmäktiges resultatkrav. Avvikelsen förklaras i sin helhet av det under året framkommit att bolaget kommer att ansvara för saneringskostnader på mark som har överlåtits till annan. Vidare når inte bolaget de investeringsvolymerna som budgeterats för året då vissa projekt stoppats, bland annat som en effekt av pandemin, och ännu inte kommit igång. (Se vidare avsnitt 2.2).

I revisionskontorets bedömning av om resultatkravet uppnås har inte reavinster medräknats. Bolaget har under året haft en större reavinst i samband med en försäljning av fastigheter. Reavinsten innebär att bolaget redovisar ett positivt räkenskapsmässigt resultat år 2021.

Historiskt har bolaget innan pandemins utbrott redovisat ett ekonomiskt resultat i linje med eller över fullmäktiges resultatkrav under flera år. Verksamhetsmålet om budget i balans och hållbara finanser uppnåddes föregående år dock endast delvis, huvudsakligen beroende på pandemins effekter på färje- och kryssningstrafiken.

Jämfört med föregående år har utfallet för bolagets eget mål om omsättning i Stockholm Norvik Hamn förbättrats då målnivån uppnås i år. Detsamma gäller fullmäktiges indikatorer för andel upphandlade avtal där kontinuerlig uppföljning genomförs samt indikatorn andel administrations- och indirekta kostnader. Bolagets egen indikator gällande hyresintäkter uppnås inte i år med anledning av det minskade hyresunderlaget efter den försäljning av fastigheter som gjorts i enlighet med ägardirektiven. Samtliga dessa indikatorer är kopplade till fullmäktiges inriktningsmål Ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden.

Revisionskontoret har översiktligt följt upp hur bolaget arbetar med fullmäktiges ägardirektiv. Bland annat noteras att bolaget i enlighet med fullmäktiges ägardirektiv avyttrat fastigheter som inte är strategiskt viktiga för staden.

Utöver den översiktliga granskningen har bolagets ägardirektiv om att tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda utveckling av Stadsgårdskajen mellan Slussen och Fotografiska i syfte att skapa en levande stadsmiljö granskats.

Ägardirektivet har funnits från fullmäktige sedan 2020. Bolaget har arbetat med ägardirektivet genom försäljningen av Birkaterminalen (Stadsgårdsterminalen) och Fotografiska, genom att delta i operativ samverkan inom staden i Slussenprojektet samt genom medverkan i tre olika work-shops under 2021 kring utvecklingen av Masthamnen och Stadsgården. Work-shopen har hållits under ledning av stadsbyggnadskontoret i syftet att diskutera planeringsförutsättningarna och formulera en målbild samt plan för kommande arbete. Det finns ännu ingen tidsatt plan där bolaget involverats för det fortsatta arbetet med sträckan. Revisionskontoret konstaterar att bolaget arbetat i enlighet med ägardirektivet.

2.2 Ekonomiskt resultat

Bolaget uppnår inte fullmäktiges resultatkrav. Avvikelsen beror på att det under året blivit klart att bolaget ska stå för saneringskostnader på mark som överlämnats till exploateringskontoret.

2.2.1 Finansiellt resultat

Revisionskontoret har granskat tertialrapporter och bokslut med inriktning på bolagets prognoser och resultat efter finansnetto samt investeringsutfall.

Bolaget redovisar följande utfall och avvikelser för år 2021.

Resultat (mnkr)	Budget 2021	Utfall 2021	Avvikelse 2021	Avvikelse 2021,%	Utfall 2020
Intäkter	681	642	-39	-6%	628
varav hamnintäkter	329	319	-10	-3	258
varav hantering av gods	29	37	8	30%	47
varav hyresintäkter	251	209	-42	-17%	245
Kostnader	-751	-778	28	4%	702
varav kostnader för sanering av mark	0	103			
varav av- och nedskrivningar	248	230	-19	-8%	208
Finansnetto	-47	-37	-10	-21%	47
Korrigeringspost	48		48		
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	-67	223	290		
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt exklusive jämförelsestörande poster	-67	-173	-106	158%	-122

Stockholms Hamn AB:s resultat före bokslutsdispositioner och skatt samt exklusive jämförelsestörande poster uppgår till -173 mnkr, vilket är 106 mnkr lägre än fullmäktiges resultatkrav. Avvikelsen mellan fullmäktiges resultatkrav och utfall motsvarar ca 17 procent av omsättningen. Avvikelsen beror på att det under året blivit känt att bolaget ska stå för saneringskostnader av mark som överlåtits till exploateringskontoret.

Under året har bolaget sålt fastigheter i enlighet med ägardirektiven om att avyttra fastigheter som inte är strategiskt viktiga för staden. Försäljningen har gett en reavinst på 396 mnkr. Inklusiv reavinsten redovisar bolaget ett resultat på 223 mnkr.

Verksamhetens intäkter uppgår till 642 mnkr, vilket är 39 mnkr (6 procent) lägre än budget. Intäktsavvikelsen beror i huvudsak på minskade hyresintäkter med anledning av det minskade fastighetsbeståndet efter avyttringarna. Avvikelsen i hyresintäkter uppgår till 42 mnkr. Även hamnintäkterna understiger budgeten med 10 mnkr beroende på att färje- och kryssningssäsongen kom igång en månad senare än förväntat, som en effekt av pandemin. Godstrafiken har haft större volymer än förväntat, vilket inneburit att intäkter från hantering av gods överstiger budgeten med 8 mnkr.

Verksamhetens kostnader exkl. avskrivningar och finansiella poster uppgår till 778 mnkr, vilket är 28 mnkr (4 procent) över budget. Avvikelsen beror i sin helhet på att bolaget reserverat belopp för avvecklings- och saneringskostnader av områdena Loudden och containerterminalen i Frihamnen. Exkluderat för avsättningen understiger bolagets kostnader budget med 75 mnkr (11 procent). Drifts- och personalkostnader har minskat efter avyttringar och omorganisation inom fastighetssegmentet och med anledning av den minskade färje- och kryssningstrafiken. Avyttringarna har också inneburit lägre avskrivningar än budgeterat.

I jämförelsen ovan av intäkternas och kostnadernas avvikelse från budget ska dock hänsyn tas till att det finns ett implicit antagande i budgeten om både högre budgeterade intäkter och lägre kostnader. Bolaget har därför lagt till en korrigeringspost om 48 mnkr för att budgeterat resultat ska motsvara fullmäktiges resultatkrav. Korrigeringsposten avser framförallt lägre kostnader än budgeterat men även till viss del högre förväntade intäkter.

Revisionskontoret konstaterar att fullmäktiges mål om budgetföljsamhet inte har uppnåtts. Bolaget påbörjade 2020 ett tvåårigt projekt som syftar till kostnadskontroll och att öka intäkterna. Detta för att minska de negativa effekterna av pandemin samt anpassa bolaget

till de nya förutsättningar som de senaste årens stora investeringar och försäljningen av så kallade ickestrategiska fastigheter skapat. Åtgärder utifrån programmet har genomförts under 2020 och 2021, bland annat en anpassning av organisationen till minskade efterfrågan på tjänster, vilket gett effekt 2021. Dock innebär de saneringskostnader bolaget fått ansvar för under året att resultatet avviker negativt från fullmäktiges budget. Utan saneringskostnaderna hade bolaget endast haft en mindre avvikelse från resultatkravet.

Bolaget prognosticerade vid tertial 2 ett högre resultat (-128 mnkr) än utfallet för året (-173 mnkr). I prognoserna vid tertial 2 var den nämnda avsättningen för sanering inte känd. Exkluderat för avsättningen avviker utfallet positivt mot prognoserna under året med 45 respektive 53 procent. Revisionskontoret konstaterar att både osäkerheten kring utvecklingen av pandemin och händelser förknippade med överlåtelse av tillgångar inneburit väsentliga svårigheter i bolagets möjligheter att göra säkra prognoser.

Bolagets ekonomi har fortsatt varit väsentligt påverkad av pandemin under 2021. Jämfört med 2020 har dock färje- och kryssningstrafiken haft högre volymer med ökade hamnavgifter som resultat. Året har även påverkats av fastighetsförsäljningarna och den avvecklade godshanteringen i Frihamnen. Detta har lett till minskade intäkter från hyror och godshantering jämfört med 2020, men även till minskade kostnader för driften. Jämfört med 2020 har bolagets intäkter ökat med 14 mnkr (2 procent). Verksamhetens kostnader exkl. avskrivningar och finansiella poster har ökat med 54 mnkr (11 procent) jämfört med föregående år. Exklusive avsättningen för saneringskostnader har kostnaderna dock minskat med 49 mnkr, vilket främst speglar effekten från den avvecklade och sålda verksamheten. Det är också en effekt av att fastighetsskötseln omstrukturerats med lägre kostnader som följd och av en vinst från försäljning av inventarier under 2021. Avskrivningar har ökat med 22 mnkr, vilket förklaras av tillkomsten av Stockholm Norvik Hamn. Hamnen togs i drift under 2020, vilket innebär att 2021 är första året med full avskrivning för hela året. Försäljningen av fastigheter har minskat avskrivningarna, men endast marginellt i jämförelse med ökningen för investeringen i Norvik.

2.2.2 Investeringar

Investeringsverksamhet (mnkr)	Budget 2021	Utfall 2021	Avvikelse 2021	Budgetavvikelse 2020
Investeringar	185	127	-58	121

Bolagets utfall för investeringsverksamheten är 58 mnkr (31 procent) lägre än budgeterat. Avvikelsen beror på dels på att projekt försenats, dels på att projekt som stoppats på grund av pandemin har tagit tid att starta upp igen. I årets investeringar ingår lösning av tvister i projekt Stockholm Norvik med 70 mnkr. Stockholm Norvik invigdes våren 2020 och enligt projektets interna slutredovisning i mars 2021 har totalt 3 838 mnkr upparbetats. Detta är totalt 123 mnkr (3 procent) över budget.

Bolaget har förklarat avvikelserna på ett tillfredsställande sätt.

3 Intern kontroll

I detta avsnitt redovisas en granskning av bolagets interna kontroll. Av granskningen framgår bland annat i vilken utsträckning den interna kontrollen är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. Vidare om det finns systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner.

Den samlade bedömningen är att bolagets styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten har varit tillräcklig. Av genomförda granskningar framgår dock att den interna kontrollen behöver utvecklas vad gäller avtalsförvaltning och följsamhet till dataskyddsförordningen. Bedömningen grundar sig på iakttagelser som redovisas i avsnitt 3.1, 3.2 och 3.3.

3.1 Bolagets arbete med intern kontroll

Arbetet med den interna kontrollen är en integrerad del i styrning och uppföljning. Vidare finns systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner.

Under året har revisionskontoret genomfört granskningar som omfattat bolagets avtalsförvaltning och bolagets följsamhet till dataskyddsförordningen. Granskningen av dataskyddsförordningens efterlevnad har visat att styrningen och uppföljningen av arbetet behöver utvecklas. Det gäller bland annat dataskyddsombudets oberoende, inventering av personuppgiftsbehandlingar, klassificering av informationstillgångar och genomförande av konsekvensbedömningar. Granskningen av avtalsförvaltning visar att det finns ett behov att utveckla bolagets systematiska uppföljning och kontroll av ingångna avtal. Urvalsgrunder för löpande kontroller

behöver ensas och utvecklas och det behöver säkerställas att avtal är aktuella och att rangordning följs.

Bolaget har en organisation med tydlig fördelning av ansvar och befogenheter för att stödja verksamheten och att förhindra avsiktliga och oavsiktliga fel samt oegentligheter. Det finns riktlinjer och rutiner som bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls och att föreskrifter följs.

Bolaget har en dokumenterad riskanalys som underlag för att identifiera och hantera oönskade händelser. Styrelsen har i en internkontrollplan fastställt vilka åtgärder som ska hantera identifierade risker. Den interna kontrollplanen följs upp systematiskt och fort-löpande och de avvikelser som påträffats har dokumenterats och åtgärder har föreslagits. Väsentlighets- och riskanalysen har utvecklats och anpassats efter revisionens tidigare rekommendationer samt anvisningarna från Stockholms Stadshus AB. Under året har bolagets arbete med väsentlighets- och riskanalysen breddats och fångar fler risker från hela organisationen, vilket ger styrelsen ett mer utvecklat underlag för värdering och prioritering av vad som sedan bör hanteras i internkontrollplanen.

Bolaget har en i huvudsak tillfredsställande uppföljningsstruktur. Rapporteringen ger en aktuell, rättvisande och tillförlitlig information om verksamhet och ekonomi. Bolaget har system och rutiner för uppföljning av verksamhet som uppdragits åt annan att utföra.

De ekonomiska förutsättningarna har väsentligt förändrats för bolaget och förväntas vara fortsatt påverkade kommande år. Pandemins effekter på hamntäkterna förväntas bestå till 2023 enligt bolagets treårsplan och intäkter från hyror och arrenden i fastighetssegmentet kommer att vara lägre med anledning av överlåtelseerna. Kostnader för räntor och avskrivningar har ökat med anledning av de stora investeringar som gjorts i Norvik. För att möta det försämrade läget år 2020-2021 har bolaget arbetat utifrån ett åtgärdsprogram som syftar till kostnadskontroll och att hitta nya intäktsmöjligheter. Programmet har haft övergripande mål, tidsatta genomgångar i ledningen och aktiviteter som genomförts under 2020-2021. Programmet har 2021 gett effekt på personal- och driftskostnader. Under 2021 har även nya affärer tillkommit. Styrelsen har informerats om resultatutvecklingen.

3.2 Avtalsförvaltning

En granskning har genomförts av avtalsuppföljning vid Stockholms Hamn. Granskningen visar att det finns ett behov att utveckla bolagets systematiska uppföljning och kontroll av ingångna avtal.

Bolagets styrdokument för avtalsuppföljning behöver ensas och urvalsgrunderna för de systematiska kontrollerna utvecklas så att de även omfattar kontraktsvärden. Bolaget har en dokumenterad riktlinje för avtalsuppföljning vilken anger att leverantörer med årliga inköpssummor överstigande 10 mnkr ska följas upp årligen, 5-10 mnkr vartannat år, 4-5 mnkr en gång under avtalsperioden och leverantörer med inköpssummor därunder stickprovsvis. Därutöver har bolaget under 2021 genomfört en kompletterande avtalsuppföljning enligt ett styrdokument kopplad till internkontrollplanen. Uppföljningen har omfattat leverantörer med årliga inköpssummor över två mnkr, som en anpassning till kommunfullmäktiges indikator ”Andel upphandlade avtal där kontinuerlig uppföljning genomförs”. I praktiken finns därmed två olika styrande dokument för den löpande systematiska avtalsuppföljningen, vilka skiljer sig åt vad gäller urval av leverantörer. Styrdokumentet behöver ensas så det inte uppstår oklarheter kring vilket dokument som är styrande för bolagets löpande systematiska kontroller. Vidare bör riktlinjen kompletteras med information om hur avtalsuppföljningen ska dokumenteras samt hur avtalens kontraktsvärde ska beaktas i den systematiska uppföljningen. Det finns en problematik i att endast använda inköpssumma i stället för kontraktsvärde som urvalskriterium för uppföljningen eftersom avtal med väsentliga kontraktsvärden, men där beloppen fördelas på flera år, riskerar att exkluderas.

Revisionskontoret har gjort en stickprovsgranskning omfattande 15 leverantörer för att bedöma avtalstrohet och kontrollera följsamheten till regler för direktupphandling. En avvikelse noteras där beställningar skett från en leverantör som bolaget inte längre har ramavtal med. Inom området har nya ramavtalsleverantörer upphandlats. Iakttagelsen tyder på att beställarorganisationen kan behöva utvärdera sin styrning och kontroll för att säkerställa avtalstrohet och motverka avsteg från avtalen.

Bolaget genomför inte några systematiska kontroller av att rangordningen i ramavtal följs. Ett åsidosättande av rangordningen kan leda till merkostnader för bolaget i form av skadestånd. Det finns en automatisk bevakning i inköpssystemet av avtalstider med påminnelser till berörda. Revisionskontorets stickprovsgranskning har identifierat ett avtal som inte har någon bortre tidsgräns. Detta är

inte är förenligt med kraven i upphandlingslagstiftningen. Enligt bolaget handlar detta om äldre avtal, som avslutas allt eftersom de påträffas.

Rutiner finns för löpande kontroll av leverans och fakturering samt leverantörernas finansiella status. Kontroller görs av dem som nyttjar avtalen samt via inbyggda funktioner i Agresso inköpssystem.

Bolaget har fastställt regler för direktupphandling som följer stadens riktlinjer. Uppföljning av direktupphandling sker årligen genom uttag av rapporter ur inköpssystemet. För att främja avtalstrohet har bolaget anslutit sina avtal till stadens inköpssystem. Nya avtal kommuniceras till berörda och publiceras även i bolagets interna avtalsdatabas. Även den analys av bolagets inköpsmönster som sker kontinuerligt med hjälp av stadens spendverktyg i Agresso anses stödja kontrollen av avtalstroheten. Revisionskontorets stickprovsgranskning verifierar efterlevnaden av regler för direktupphandling. Två granskade inköp har gällt direktupphandling. Det ena inköpet har dokumenterats i enlighet med bolagets riktlinje för direktupphandling. Det andra, vilket har inte dokumenterats, gällde ett engångsinköp som blivit mer omfattande än planerat.

Bolaget har en ändamålsenlig organisation för inköp och avtalsförvaltning. Det finns en övergripande ansvarsfördelning som regleras i bolagets attestordning. I enlighet med stadens inköpsprogram finns en funktion som inköpsansvarig och även funktioner för stöd och uppföljning av inköp. Avtalsansvarig utses för varje avtal.

Bolaget rekommenderas att:

- ensa bolagets olika styrdokument för avtalsuppföljning och utveckla urvalsgrunderna för de systematiska kontrollerna så att de även omfattar kontraktsvärden.
- införa systematiska kontroller av att rangordningen i ramavtal följs.
- identifiera och avsluta avtal som inte har någon bortre tidsgräns.

3.3 Bolagets följsamhet till dataskyddsförordningen

En granskning har genomförts för att bedöma bolagets följsamhet till dataskyddsförordningen och i tillämpliga delar arbetet med informationssäkerhet. Den sammanfattande bedömningen är att bolagets arbete för att efterleva dataskyddsförordningen behöver utvecklas.

Bolaget har anställt ett externt dataskyddsbud och har en utsedd informationssäkerhetssamordnare, tillika säkerhetsstrateg. Intervjuade beskriver att en större arbetsinsats för att implementera dataskyddsförordningen gjordes i samband med införandet 2018. I granskningen framkommer att personalomsättning under 2020 bidragit till att arbetet med dataskydd blivit eftersatt. Den pågående pandemin uppges också ha försvårat arbetet. Detta beskrivs bland annat gälla organisationen för det övergripande dataskyddsarbetet, hanteringen av registerförteckningen och informationssäkerhetsklassificeringen. Exempelvis uppges att rutiner för konsekvensbedömningar och systematiska kontroller av dataskyddsarbetet är utvecklingsområden. Detta framgår även av dataskyddsbudets årsrapport som upprättades under 2020.

Dataskyddsbudet ska enligt dataskyddsförordningen ha en oberoende ställning och bland annat övervaka efterlevnaden av förordningen. Granskningen visar att det finns utmaningar kopplade till dataskyddsbudets oberoende då denne är operativ vid bland annat uppdatering av registerförteckningen. Under hösten 2021 initierades en intern GDPR-grupp och bolaget uppger att det inför 2022 finns en handlingsplan med aktiviteter framtagna för att utveckla arbetet.

Enligt stadens anvisningar ansvarar dataskyddsbud och informationssäkerhetssamordnare för att vidhålla en god kompetensnivå gällande personuppgiftsbehandlingar, exempelvis genom utbildningar. Bolaget har under våren 2021 genomfört fördjupningsutbildningar med ledningsgruppen och avdelningen operativt stöd. I intervjuerna framgår dock att kunskapsnivån bland medarbetare, framförallt inom vissa avdelningar som i större grad hanterar dataskyddsfrågor, ännu inte är tillräcklig.

För att uppfylla dataskyddsförordningens krav på registerförteckning måste alla förvaltningar och bolag inventera samtliga personuppgiftsbehandlingar som hanteras i verksamheten och dokumentera dessa i en registerförteckning. Registerförteckningen upprättades i samband med förordningens införande 2018, och uppges vara fullständig. Dock har arbetet med att uppdatera registerförteckning inte skett löpande eller systematiskt under senaste året. Bolaget har sedan 2019 ett årshjul för arbetet med inventering, dock anges att det finns behov av att utveckla arbetet för att det ska ske löpande i och med organisationsförändringar.

Stadens riktlinjer för informationssäkerhet föreskriver att alla stadens informationstillgångar ska vara klassificerade, och att klassificering bör ske minst årligen om inga större förändringar skett i

systemet som behandlar personuppgiften. Bolaget uppges ha klassificerat majoriteten av informationstillgångar och system som behandlar personuppgifter. System som tillkommit under våren 2021 uppges kvarstå att klassificera. Enligt intervjuade finns behov av att se över systematiken för klassificeringar, då detta tidigare skett efter behov.

Som ett led i skyldigheten att övervaka efterlevnaden av dataskyddsförordningen anges, av Integritetsskyddsmyndighetens riktlinjer om dataskyddsombud, att dataskyddsombud regelbundet och systematiskt bör analysera och kontrollera huruvida bestämmelser om behandlingen efterlevs. Vidare anges att bolagsstyrelsen ska kunna visa att verksamheten efterlever dataskyddsförordningen. En årsrapport över arbetet med dataskydd har upprättats under 2020 vilken bland annat anger att systematiken i arbetet är ett utvecklingsområde. Kontroller planeras under 2021 vilka kommer att sammanfattas i en årsrapport från dataskyddsombudet vid årets slut, i enlighet med stadens anvisningar. I intervjun framgår att incidentrapportering är ett utvecklingsområde då det i dagsläget finns risk för underrapportering och mörkertal. Detta uppges bero på okunskap inom bolaget om vad en personuppgiftsincident är.

Bolaget rekommenderas att:

- utveckla styrningen och uppföljningen av arbetet med att efterleva dataskyddsförordningen, så som dataskyddsombudets oberoende samt konsekvensbedömningar.
- säkerställa ett systematiskt och regelbundet arbete med inventering av personuppgiftsbehandlingar för att hålla registerförteckningen uppdaterad och aktuell.
- säkerställa att samtliga informationstillgångar informations-säkerhetsklassificeras efter behov och minst årligen.
- säkerställa att det finns tillräcklig kunskap och kompetens gällande hantering av personuppgifter hos samtliga medarbetare.

4 Uppföljning av tidigare års granskning

Tidigare års granskning av bolagets verksamhet har utmynnat i ett antal rekommendationer. Revisionen gör årligen uppföljningar för att bedöma om bolaget har vidtagit åtgärder utifrån tidigare lämnade rekommendationer. Rekommendationer som följts upp under 2020 redovisas i bilaga 1.

Uppföljning visar att bolaget har vidtagit åtgärder under året utifrån revisionens rekommendationer. Samtliga tidigare rekommendationer bedöms vara åtgärdade.

Bilaga 1 – Uppföljning av lämnade rekommendationer

Årlig och fördjupad granskning

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
År 2019	Nämnden rekommenderas att utveckla väsentlighets- och riskanalysen och tydliggöra kopplingen till internkontrollplanen.	X			<p>Bolaget har justerat tidplanen för väsentlighets- och riskanalysen utifrån anvisningarna från Stockholms stadshus AB och lagt in analysen i ILS.</p> <p>Väsentlighets- och riskanalysen som legat till grund för internkontrollplan 2021 innehåller få identifierade risker och främst risker relaterade till bolagets stödprocesser. Riskanalysarbetet inför 2022 har utvecklats och innebär att fler risker fångas upp från de olika delarna av organisationen. Arbetet har skett i work-shops med medverkande från olika delar av verksamheten. Syftet är att ta fram en verksamhetsövergripande analys över vilka risker som kan innebära att bolaget inte når sina mål. Riskanalys 2022 ger ett bredare underlag än tidigare för styrelsens beslut om vad som ska hanteras i internkontrollplanen. Rekommendationen bedöms som åtgärdad.</p>
År 2020	Nämnden rekommenderas att utveckla mätbara och tidsatta mål samt utfallsmått för uppföljningen av om bolaget uppfyller miljömålen enligt ägardirektiv och stadens miljöprogram.	X			<p>En genomgång av bolagets miljö- och klimathandlingsplan och verksamhetsplan 2022 visar att det finns en tydlig styrkedja mellan fullmäktiges budget och miljöprogram, bolagets miljö- och klimathandlingsplan samt bolagets verksamhetsplan. Miljömålen är i större utsträckning än tidigare tidsatta, mätbara och anger en riktning. I verksamhetsplanen åtföljs de i större utsträckning än tidigare av mätbara utfallsmått. Revisionskontoret noterar att det pågår ett arbete i bolaget för att ytterligare utveckla mätbara mål och uppföljningsmått. Rekommendationen bedöms som åtgärdad.</p>
År 2020	Nämnden rekommenderas att utifrån stadens miljöprogram och klimathandlingsplan formulera en miljö- och klimathandlingsplan för verksamheten vid sidan av verksamhetsplanen.	X			<p>Bolagets styrelse har 2021-05-26 beslutat om Stockholm hamnars miljö- och klimathandlingsplan 2021-2030, med utsikt på 2040. Handlingsplanen innehåller bolagets mål, strategier och aktiviteter som bidrar till att uppfylla för bolaget relevanta mål i stadens miljöprogram. Rekommendationen bedöms som åtgärdad.</p>
År 2021	<p>Avtalsförvaltning</p> <p>Nämnden rekommenderas att ensa bolagets olika styrdokument för avtalsuppföljning och utveckla urvalsgrunderna för de systematiska kontrollerna så att de även omfattar kontraktsvärden</p> <p>Nämnden rekommenderas införa systematiska kontroller av att rangordningen i ramavtal följs</p> <p>Nämnden rekommenderas att identifiera och avsluta avtal som inte har någon bortre tidsgräns</p>				Följs upp 2022

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
År 2021	<p>Dataskyddsförordningen</p> <p>Nämnden rekommenderas att utveckla styrningen och uppföljningen av arbetet med att efterleva dataskyddsförordningen, så som dataskyddsombudets oberoende samt konsekvensbedömningar.</p> <p>Nämnden rekommenderas säkerställa ett systematiskt och regelbundet arbete med inventering av personuppgiftsbehandlingar för att hålla registerförteckningen uppdaterad och aktuell.</p> <p>Nämnden rekommenderas säkerställa att samtliga informationstillgångar informationssäkerhetsklassificeras efter behov och minst årligen.</p> <p>Nämnden rekommenderas säkerställa att det finns tillräcklig kunskap och kompetens gällande hantering av personuppgifter hos samtliga medarbetare.</p>				Följs upp 2022

Bilaga 2 – Bedömningskriterier

Nedan redovisas de kriterier som ligger till grund för gjorda bedömningar. Bedömningarna avser såväl genomförandet som resultatet av verksamheten.

Analysen i rapporten är underlag till lekmannarevisorns slutliga bedömning av bolaget Lekmannarevisorn kan rikta anmärkning till en styrelseledamot eller VD.

Detta redovisas i bolagets granskningsrapport.

Verksamhet och ekonomi

Att verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt innebär att bolaget har uppnått kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten.

Bedömningskriterier

Bolaget:

- Har ett resultat som är förenligt med fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer.
- Har genomfört sitt uppdrag med tillgängliga resurser.
- Har bedrivit verksamheten enligt gällande lagar, föreskrifter, riktlinjer m.m.

Bedömning:

Bedömningen ges utifrån en tregradig skala, i allt väsentligt tillfredsställande, delvis tillfredsställande eller inte tillfredsställande.

I allt väsentligt tillfredsställande   Bedömningskriterierna är i allt väsentligt uppfyllda. Det kan förekomma mindre avvikelser. Ev. rekommendationer behöver åtgärdas.

Delvis tillfredsställande   Bedömningskriterier bedöms delvis uppfyllda. Påpekade brister behöver åtgärdas utifrån lämnade rekommendationer.

Inte tillfredsställande

Bedömningskriterierna bedöms inte vara uppfyllda. Det finns väsentliga brister som behöver åtgärdas så fort som möjligt utifrån lämnade rekommendationer.

Intern kontroll

Den interna kontrollen är en process som utförs av styrelse, - eller bolagsledning och personal. Den är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. Processen säkerställer, med en rimlig grad av säkerhet, att verksamheten drivs effektivt, att lagar, förordningar och andra regler följs. Det lämnas en tillförlitlig finansiell redovisning och rättvisande rapportering om verksamheten.

Bedömningskriterier

Bolaget:

- Har en organisation med tydlig fördelning av ansvar och befogenheter för att stödja verksamheten och att förhindra avsiktliga och oavsiktliga fel samt oegentligheter.
- Följer systematiskt och fortlöpande upp ekonomi och verksamhet, såväl för verksamhet i egen regi som för sådan som uppdragits åt annan att utföra, analyserar väsentliga avvikelser samt vidtar åtgärder vid behov.
- Genomför riskanalyser som fångar upp väsentliga risker samt hur de ska hanteras för att minimera risken för att verksamhetens mål inte uppnås. Nämnden/styrelsen har i en internkontrollplan fastställt vilka åtgärder som ska hantera prioriterade risker.
- Har riktlinjer och rutiner som bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls och att föreskrifter följs.
- Följer upp den interna kontrollen systematiskt och fortlöpande.
- Har en rapportering som ger en aktuell, rättvisande och tillförlitlig information om verksamhet och ekonomi.

Bedömning:

Bedömningen ges utifrån en tregradig skala, i huvudsak tillräcklig, delvis tillräcklig eller inte tillräcklig.

I huvudsak tillräcklig	Bedömningskriterierna är i allt väsentligt uppfyllda. Det kan förekomma mindre avvikelser. Ev. rekommendationer behöver åtgärdas.
Delvis tillräcklig	Bedömningskriterierna bedöms delvis uppfyllda. Påpekade brister behöver åtgärdas utifrån lämnade rekommendationer.
Inte tillräcklig	Bedömningskriterierna bedöms inte vara uppfyllda. Det finns väsentliga brister som behöver åtgärdas så fort som möjligt utifrån lämnade rekommendationer